

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreana”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Casa de păstrare”, „Miercurea”, „Casa de păstrare” Săliște, „Chioreana”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economul”, „Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănițerul”, „Hațegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”, „Lugoșana”, „Luceafărul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”, „Patria”, „Plugarul”, „Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”, „Timișana”, „Ulpiana”, „Victoria”, „Vlădeasa” și „Zlăgnea”.

Prețul de prenumarare:
pe 1 an K 16—, pe 1/2 an K 8—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul V.

Sibiiu, 28 Novembre 1903.

Nr. 48.

Pensiunile funcționarilor de bancă.

(Resursele).

Chestiunea realizării practice a instituției pensiunilor pentru funcționarii Băncilor noastre în cadrul principiilor stabilite de Conferențele Directorilor de bancă, depinde de două momente principale: de la *resursele* disponibile și de la *resultatele* ce se pot realiza cu ajutorul acestor resurse.

Să apremăm deci problema din aceste două puncte de vedere.

Ce privește în primul rând resursele pentru asigurarea pensiunilor, scim că Conferențele Băncilor s'au pus pe baza principiului, că procurarea mijloacelor bănești de cari va fi trebuință, cade în sarcina ambelor părți interesate: atât în a funcționarilor, cât și în a Băncilor-patroane. Întrebare poate fi deci numai de stabilirea *proporțiunii*, în care vor avea factorii interesați să poarte această sarcină.

În această privință va fi greu a stabili o cnotă matematică a interesului, și pe această basă și cnota sarcinei. Din punct de vedere principial, ambii factori sunt deopotrivă interesați, iar' apremând chestiunea sub raport practic, nu se va pute nega, că interesul funcționarilor e mai direct, mai nemijlocit, însă de altă parte este tot atât de adevărat, că solvabilitatea, capacitatea de a suporta sarcinile trebuincioase, este mai mare pe partea Băncilor-patroane.

Cumpenind toate aceste momente, credem că ar fi mai just și echitabil a împărți sarcina în părți aproximativ egale, și în această părere ne întăresc și faptul, că aproape pretutindenea, unde s'au creat instituțiuni ca cele ce ne preocupă, și unde aceste au fost înființate între împrejurări normale — și nu

excepționale, — mijloacele bănești pentru asigurarea pensiunilor sunt date în părți egale de patroni și de împiegații asigurați.

Ne putem provoca în această privință la un cas pe cât de caracteristic pe atât de instructiv: la legea austriacă despre pensiunile funcționarilor particulari, care se bazează pe principiul că o jumătate a primelor de asigurare au să o plătească funcționarii, iar' a doua jumătate patronii lor.

Tot după alte modele existente, basate pe experiențe largi și îndelungate, va trebui să ne orientăm și în privința stabilirii cifrei concrete, până la care se va pute ridica contribuția fie-cărei părți. Se înțelege că și în această direcțiune ne vom pute lua numai după exemple *normale*, iar' nu după casuri excepționale favorisate de împrejurări extraordinare, și de altă parte vom ave să ținem samă și de solvabilitatea, de capacitatea de a jertfi pentru scopul urmărit, a factorilor interesați. Și dacă ținând cont de toate aceste considerațiuni, vom căuta să profităm de experiențele altora și vom voi să ne orientăm asupra mărimii contribuțiilor pentru fondurile de pensiuni, vom găsi că la majoritatea preponderantă a instituțiilor similare, create între împrejurări analoge cu ale noastre, asigurații plătesc o contribuție care corespunde cam la 5% ale salariilor lor.

Nu încapă îndoială că există multe institute de pensiuni, la cari asigurații plătesc o cnotă mai mică, 4% ori chiar numai 3% ale salariului, precum s'ar pute înșira și exemple în cari contribuția trece peste 5%. Dar' toate aceste casuri nu pot fi numărate între cele normale.

Există, fără îndoială numeroase institute, cari favorisate de împrejurări norocoase, au putut lua un avânt extraordinar și prin urmare au putut aduce și jertfe extraordinare pentru asigurarea intereselor funcționarilor lor. Un

asemenea exemplu este banca noastră fruntașă „Albina“. Dar' nu toate Băncile noastre au putut realiza asemenea rezultate și nu toate lucrează între asemenea împrejurări, și prin urmare nimic nu ar fi mai greșit decât a pretinde — cum a pretins Conferența funcționarilor Băncilor noastre ținută la Cluj în Septembrie 1901, — că toate institutele noastre de credit să asigureze funcționarilor lor aceleași favoruri de cari se bucură oficialii „Albinei“.

O asemenea pretensiune este deadreptul o imposibilitate, care trebuie să rămână afară de ori-ce combinațiune dacă e vorba să ne ocupăm pe baze reale de sistemizarea pensiunilor.

Avem deci să rămânem la exemple normale și la împrejurări identice cu ale noastre, și să luăm de basă și pentru funcționarii noștri o contribuție ce corespunde la 5% ale salariilor.

Această sarcină, nu încapă îndoială, este destul de sensibilă, dar' nici decât nu va fi insuportabilă. O asemenea jertfă o poate aduce ori-ce funcționar pentru asigurarea viitorului său și al familiei sale, fără ca prin aceasta să se expună la lipsuri mai grave și fără ca să-și detrage ceva din trebuințele indispensabile ale vieții.

Tot astfel vor pute suporta și singuraticele institute o contribuție egală cu a totalității funcționarilor lor, fără ca prin aceasta să-și impună vre-o sarcină care să le împiedece cât de puțin în afacerile lor și în satisfacerea clientelei lor debitoare și creditoare. Scim anume că salariile funcționarilor la Băncile noastre corespund cam la $\frac{1}{3}$ parte a profitului lor, și astfel o contribuție de 5% după aceste salarii, în calcul mediu nu va trece peste 2% ale profitului. Și atât poate jertfi fie care bancă, ca să-și asigureze un stat de funcționari binecualiificați și credincioși. Scim chiar, că la institutele cari au prevădut deja în statutele lor înființarea și dotarea unui fond de pensuni, cuota dotațiunii de 2% ale profitului este aproape generală, dar' totodată și minimală.

Pe aceste baze, cari credem că nu vor pute fi excepționate sub raportul realității și echității, Conferențele Băncilor, în proiectul lor referitor la sistemizarea pensiunilor, s'au vădut îndemnate a prezenta institutelor noastre de credit propunerea concretă, ca să impună funcționarilor lor în scopul asigurării pensiunilor o contribuție de 5% ale salariilor lor, și să contribuie și însele cu o sumă care să corespundă *cel puțin* totalității cuotelor date de funcționari.

Rămâne acum să se constate, dacă cu ajutorul acestor resurse se pot ori nu realiza rezultate, cari să corăspundă scopului urmărit și să dea funcționarilor Băncilor noastre garanția, că soarta lor și a familiilor lor, este asigurată pentru ori-ce eventualități.

Responsabilitatea băncilor

pentru

defraudări, furturi și pagubele cauzate prin foc.

De interes general este întrebarea: întru-cât sunt băncile responsabile față de a treia persoană pentru manipulațiunile neiertate ale impiegaților lor. Considerând dese cazuri de defraudări, ivite în anii ultimi, trebuie ca acestea să aibă efect neliniștitor asupra publicului. Ușor s'ar pute întâmpla deci, ca clientela devenită timidă să-și ridice depozitele și să detrage băncii încrederea. Din acest motiv băncile, întru-cât le este în putință, năsuiesc ca cazurile mai puțin grave să nu ajungă în publicitate. Când însă aceasta nu se poate evita, atunci băncile de regulă iau voluntar asupra lor dauna cauzată și fără considerare la obligamentul lor de desdaunare.

În general desdaunarea voluntară numai într'atâta este justă, întru-cât nu periclitează propria existență a institutului. Ceea-ce trece peste limita aceasta, ar trebui restrins la obligamentul de desdaunare legal, cum rezultă s. ex. din §. 831 al legii germane.

Acest § 831 dispune: Acela care angajează pe cineva la îndeplinirea vre-unei funcțiuni, este dator a restitui dauna, pe care persoana angajată în îndeplinirea funcțiunii sale, o cauzează unei a treia persoane. Obligamentul desdaunării cade, dacă comerciantul, la alegerea persoanei angajate, a observat precauțiunea necesară în comerț, sau dacă paguba s'ar fi întâmplat și în cas când această precauțiune ar fi fost observată.

Deci patronul este responsabil în principiu pentru manipulațiunile neiertate ale angajatului său, din cari rezultă pagubă pentru a treia persoană, și el va fi liberat de obligamentul de restituire numai în cazul acela, dacă la alegerea persoanei și la conducerea afacerii a avut precauțiunea necesară în comerț, așa dară dacă paguba s'a întâmplat fără vina lui.

Sub „precauțiunea necesară în comerț“ este a se înțelege conform legii acea măsură de precauțiune, care în general este de lipsă la o afacere sănătoasă și normală. Ceea-ce privește precauțiunea la alegerea persoanei, se poate pretinde dela un director de bancă, ca el, de exemplu, la angajarea unui administrator al depozitelor, care post în prima linie este post de încredere, să observe mare precauțiune, să se informeze exact asupra caracterului persoanei, care o angajează, etc. Se poate presupune în general, că în direcțiunea aceasta se face tot posibilul, totuși s'a experiat destul de des, că oameni cu trecut ireproșabil și cu bun renume au cădut jertfă ispitei, au devenit înșelători și falsificători. La alegerea persoanei nici cea mai mare precauțiune nu dispensează de obligamentul controlului; căci numai printr'un control eficace se pot evita delapidări sau cel puțin se pot descoperi din bună vreme, înainte de ce ar lua dimensiuni mari sau înainte de ce defraudantul ar fugi. În fie-care cas singuratic trebuie deci să se cerceteze, dacă conducă-

torul obligat la supraveghiere, — abstrăgând dela casurile excepționale, — a indeplinit supraveghierea cu „precauțiunea necesară în comerț”, sau nu. În afacerile de bancă până astăzi este obicinuit, că la revisuirea depozitelor controlul se mărginește numai la vre-o câteva probe; căci revisuirea fie-cărei depuneri, la o bancă mare ar reclama timp îndelungat, ar conturba mersul afacerii, iar' pe de altă parte n'ar oferi un mijloc absolut sigur pentru descoperirea iregularităților, căci pe lângă oareși-care dibăcie, de care fie-care defraudant dispune, ar fi posibil, ca bucăți dintr'un fascicol nerevădută să se treacă într'unul revădută. Revisorii ar pute constata că au aflat totul în cea mai bună ordine deși de fapt s'au delapidat sute de mii. În cele mai multe cazuri delapidările s'au descoperit nu în urma revisiunilor, ci prin întâmplări oarbe. Nici o bancă nu dispune de metod sigur de revisiune, cu ajutorul căruia delapidările sub toate împrejurările se iasă la lumina zilei. Transferarea cât de deasă a funcționarilor dintr'o secție într'alta, este fără îndoială cel mai bun control; în modul acesta angajații se controlează reciproc, și interesul propriu îl silește pe fie care, când primește postul altuia, ca să-și câștige privire clară asupra stării afacerilor, și eventualele neregularități să le aducă imediat la cunoștința direcțiunii. Acest sistem se practică cu succes de oficiile postale.

Dacă mai târziu vre-o judecătorie va avé să decidă, că oare observatu-s'a precauțiunea necesară în comerț, sau fost-a neglijată, ar pute cumpăni deci și aceea, că oare pe lângă efectuarea revisiunii într'un fel sau altul, nu pretinde „precauțiunea necesară în comerț” și o schimbare mai deasă a resortului.

Intrebarea când este banca responsabilă pentru daună, după cât scim, n'a devenit până acum actuală, căci băncile totdeauna au luat defraudățiunile asupra lor, fără considerare la aceea că efectele dispărute au fost proprii sau ale clienților. În general publicul stă încă departe de această întrebare și se interesează numai de acelea momente, cari ar pute reduce dividenda. Anume nu se ține cont de condițiunile sub cari băncile încheie afacerile și de clausulele după cari banca primește pentru păstrarea efectelor și a depozitelor sigilate numai responsabilitatea legală. Aceasta clausulă și dispozițiunea legii civile mai sus citate poate avé pentru public cea mai fatală însemnătate, nu numai în cazuri de defraudare, ci și la cas de foc, spargerii, etc. Cassele noastre moderne de fer oferă, ce este drept, cea mai mare siguranță posibilă contra spargerilor și contra focului, însă spărgătorii stau totdeauna pe acelaș nivel cu progresul tehnice, deci daune de natura aceasta nu se pot considera ca imposibile.

Așa numitele „Safes-Depots” cad sub aceleași considerațiuni, numai că mai ascund în sine încă și un pericol special. Nu voim a fi prea pesimiști, dar' nu ar fi imposibil, ca un funcționar de bancă, care are intrare la camera casselor, sau altcineva, care își închiriaza o cutie, să o umple cu dinamită, și aplicând o mașină, se producă la oara anumită o exploziune care ar distruge întreaga cameră. Acest moment s'ar pute folosi pentru executarea unui furt. Acesta ar fi un cas extrem! În asemenea cazuri băncile ar trebui să ia asupra lor dauna, dar' numai până la acea sumă, care nu ar periclita existența institutului în extensiunea lui de până atunci. S'ar pute întâmpla și aceea, ca banca se combată cu succes obligamentul ei de desdaunare, și atunci paguba ar căde asupra deponentilor.

La depozite sigilate, cari pot ascunde în sine sume foarte mari, lucrul stă tot așa. Dacă cu oca-

siunea vre-unui foc, a unei exploziuni sau spargerii, se pierde vre-un deposit sigilat, atunci tocmai așa ca la dispariția conținutului vre unei cutii, este a se documenta ce conținut a avut obiectul depus sau cutia. Depinde de mărimea pagubei totale, care poate trece peste puterile celei mai mari bănci, dacă banca va restitui paguba, sau va lăsa să fie improcesuată.

Considerând asemenea posibilități, apare de tot problematic, dacă legea depozitelor, care constrânge băncile a considera depozitele ca avere străină, a fost o binefacere pentru public. Cine posedă contra băncii un drept de pretensiune asupra unor hârtii anumite — în loc de drept de proprietate, — acela nu va fi atins nici de defraudățiuni, nici de spargerii, nici de foc; pe el îl atinge numai ruinarea băncii, care păgubesc și pe posesorii de depozite.

Pagube de natura celor amintite se ivesc la bănci cu deosebire prin simple delapidări de bani și efecte în mersul obicinuit al afacerii. Dacă în ultimii ani aceste întâmplări s'au repetat mai des ca mai înainte, cauza zace simplu în decadenta moralei publice și a conștiințosității. Nu trebuie însă uitat, ce influență a avut asupra acestora desvoltarea relațiunilor materiale.

În ultimii douăzeci-trei de ani relațiunile de traiu ale masei poporului de jos s'a schimbat. Massa poporului de jos, în ceea-ce privesc relațiunile de traiu s'a apropiat tot mai mult de funcționarii subalterni, neguțetorii etc.; natural că stăruie în continuu la ridicarea simbriei. Considerând numai relațiunile servitorilor, acestea s'au schimbat atât de nefavorabil pentru stăpâni, încât cheltuelile împreunate cu susținerea lor apasă greu asupra funcționarilor mijlocii. Vede funcționarul, privind în jos, situațiunea lui relativ deteriorată, o vede și mai deteriorată privind în cealaltă parte la desvoltarea puternică a bogăției și a luxului, la care el nu ia parte și la care îi este închis drumul. Nu este deci de mirat, dacă unii încearcă a-și deschide acest drum prin șiretlie și înșelăciune. La bănci se vede mai bine cum directorii fără de avere incassează salarii enorme și în scurtă vreme își strâng milioane. Astfel de exemple orbesc pe funcționarii mijlocii, cărora avansarea le este imposibilă, căci posturile mai bune așa ducând se ereșc. Așa începe decadenta.

Dacă voim să creăm și susținem o clasă de funcționari credincioși, trebuie să ne îngrijim de asigurarea viitorului funcționarilor și a familiilor lor și să nu le denegăm posibilitatea avansării în posturi mai bune.

(Finanzielle u. Assecuranz-Revue).

u.

Cassele de păstrare școlare.

Cassele de păstrare școlare sunt la noi în țeară numai puțin cunoscute, iar la Români — precât scim noi — aproape cu desăvârșire necunoscute, ori cel puțin nepuse în praxă. Cu atât mai răspândite sunt însă ele în țările mai înaintate pe terenul culturai și civilizațiunii, în Austria și cu deosebire în Germania și Franța. În Austria d. ex. instituțiunea aceasta este introdusă la 562 de școale; asupra mărimei capitalurilor depuse însă lipsesc datele statistice; în Germania există conform unei statistice recente 4520 casse de păstrare școlare, cu 246,191 deponenti, cari la oaltă au crutat K 7.715,063.

Ori-cât de folositoare s'ar părea la prima vedere instituțiunea casselor de păstrare școlare, fiind-că desvoaltă și potențează deja la copii spiritul de eco-

nomie, cu toate acestea învățătoria s'a pronunțat aproape unanim contra acestei instituții. Primul motiv este de sigur acela, că administrarea unei astfel de casse de păstrare le cauzează singuraticilor învățători, însărcinați cu incassarea, calcularea, transmiterea și mai presus de toate cu cuitarea acestor fel de bani, o mulțime de lucru care nu stă în nici o legătură cu învățământul însuși. Astfel se poate întâmpla ca cassa de păstrare școlară se ocupe prea mult atât pe învățător cât și pe elevi și aceasta în detrimentul învățământului, lucru, care la nici un cas nu este de dorit.

Insemnătatea ce o poate avea dezvoltarea simțului de cruțare în tinerețe nu o va nega nimeni. Este evident, că în țeri și ținuturi înapoiate economicese cassele de păstrare școlare pot face servicii de pionieri casselor de păstrare propriu zise. Binefacerile casselor de păstrare le cunoaște astăzi fie-cine și o mare parte a populațiunii și usează de ele; cu toate acestea sunt — durere — numeroși oameni, cari ar putea cruța, dar nu o fac și este întrebare dacă prin cassele de păstrare școlare s'ar îmbunătăți situațiunea. Unde simțul de economie încă nu există, cassele de păstrare cu greu îl vor deștepta. Prosperarea casselor de păstrare școlare acolo unde ele s'au înființat, este mai mult o dovadă de existență a spiritului de cruțare la cei mari, adevărat la părinții copiilor. Unde părinții n'au simț pentru cruțare, acolo nici copiii nu cruță. Bani încurși la cassele de păstrare școlare s'au predat copiilor, mare parte, express pentru a fi depuși acolo, astfel că numai arareori incurg în acele casse economii proprii ale copiilor, cari dacă voiesc chiar să cruțe, o pot face aceasta și pe alte căi. Apoi ici-colea se întâmplă și aceea, că în cassele de păstrare școlare incurg bani înstrăinați, copiii devin *furi*, pentru a primi în școală o notă bună ca deponenți.

În general numai cu greu se poate decide, cari sunt mai mari: avantajele ori dezavantajele casselor de păstrare școlare. Depinde foarte mult de împrejurări. Cu cât este mai înalt gradul de cultură al populațiunii, cu atât mai puțin va trebui să se lucre prin școală la dezvoltarea simțului de cruțare. †

AFACERI FINANCIARE.

Circulațiunea metalelor nobile în monarhia austro-ungară. Tabelele statistice valutare compuse de ministerul de finanțe al Austriei, conțin date prețioase referitor la producțiunea și circulațiunea metalelor nobile în monarhia austro-ungară. În periodul de timp dela 1868 până la 1902 importul de aur a întrecut exportul cu K 1,423.497,000; monete de aur și argint amestecate au fost exportate cu K 172.338.000 mai multe decât importate, iar la argint importul a întrecut exportul cu K 9.494.000. Bilanțul circulațiunii metalelor nobile pe acest period de timp se încheie cu un plus la import de K 1.250.653,000, la care argintul participă cu K 9.494.000, aurul cu K 1.241.159.000. Dacă la acest sald activ al comerțului extern cu aur de K 1.241.159.000 vom adăuga valoarea producțiunii interne de aur în periodul de timp 1868—1902 în sumă de K 221.697.000, și dela suma astfel căpătata de K 1,462.856,000 vom subtrage valoarea acelei cantități de aur, care în acest period de timp a fost deplasată stocului monetar și folosită spre diferite scopuri industriale în sumă de K 197.548,000, atunci pentru periodul de timp 1868—1902 rezultă o creștere în sumă de K 1,265.308,000 a stocului monetar.

Luând în considerare că aceste cifre cuprind în sine un period de timp de 35 ani, și mai ales că nu

pot fi calculate pe baza datelor statistice comerciale, — nu li-se va putea atribui o exactitate absolută, dar' de altă parte nu sunt contradicții dacă se va lua în considerare împrejurarea, că în acest period de timp stocul de aur al băncii austro-ungare a crescut dela K 3.984,000 (31 Decembrie 1867) la K 1.107.354.000 (31 Decembrie 1902), așadară cu K 1,103.370,000, și mai departe că din monetele de aur ale valutei de aur, aduse în circulațiune de banca austro-ungară la 31 Decembrie 1902, au rămas în circulațiune rotund 133 milioane coroane.

*

Producțiunea de aur și de argint a lumii.

Din un raport al directorului monetar Roberts din America N., — o autoritate bine cunoscută pe terenul statisticele metalelor, — dăm următoarele cifre: Producțiunea de aur a lumii în anul 1902 se împarte după Roberts în următorul mod: Statele Unite 80.000.000 dollari, Mexiko 10.153,100 dollari, Rusia 22.533,400 dollari, Austro Ungaria 2.171.300 dollari, Svedia 62,500 dollari, Britania-mare 116.300 dollari, Chille 575,200 dollari, Columbia 2.512,600 dollari, Ecuador 200,000 dollari, Brasilia 1.994.600 dollari, Guyana (olandeză) 322,000 dollari, Guyana (franceză) 2.420,200 dollari, Peru 2.326.100 dollari, Uruguay 57.800 dollari, America-centrală 2.001.900 dollari, Iaponia 1.287.000 dollari, China 8.731.800 dollari, Corea 3.500,000 dollari, India-britică 9.588,200 dollari, Ostindia britică 1.027,100 dollari, Ostindia-olandeză 564.600 dollari. Intreaga producțiune de aur a an. 1902 a atins cifra de 295.889,600 dollari, din care cea mai mare parte a dat-o Australia, până când Statele Unite au ocupat locul al doilea. Cantitativ producțiunea anului 1902 a fost cu 1.572,914 uncii mai mare decât a anului precedent; cea mai mare creștere a avut-o Africa a cărei producțiune a crescut dela 439,704 uncii la 1.887.773 uncii. Producțiunea de argint a Statelor-Unite a fost de 55.500.000 uncii, care reprezintă o valoare monetară de 71.757,575 dollari sau o valoare comercială de 29.415,000 dollari. Locul prim îl ocupă statul Colorado cu o valoare monetară de 17.120,297 dollari. Producțiunea totală de argint s'a evaluat la o valoare monetară de 215.861.800 dollari, la care au contribuit mai mult Statele Unite, Australia, Mexiko și Bolivia. u.

*

Noul budget al României se va urca dela Lei 218.500,000 la Lei 225.000,000. Sporirea provine:

- din trecerea budgetului poliției comunale în al Statului, veniturile fiind sporite cu o sumă egală ca subvențiune dată de comune.
- din cheltuelile administrării fondului comunal, care deodată cu suprimarea barierei trece în sarcina statului, acesta acoperindu-și cheltuelile din veniturile corespunzătoare.
- o sumă necesită de sporirea consumațiunii tutunului, hârtiei de țigaretă și zahărului, sporire care este compensată prin creșterea veniturilor corespunzătoare.
- o sporire în sfârșit datorită punerii în aplicație a legii clerului, votată acum de cece ani, și care trebuia să-și producă efectul numai dela 1 Aprilie viitor înainte.

AFACERI DE DARE.

Timbrarea registrelor comerciale. Chestiunea dărilor și a competențelor, la cari sunt supuse băncile, a fost tractată de repetite ori în această revistă. Mai detaliat a fost studiată „Contribuțiunea

societăților pe acțiuni și a asociațiilor obligate la dare de samă publică“ în Nr. 12 din 10 Decembrie 1900 al „R. E.“ iar „Timbrarea și puterea probatoare a registrelor comerciale“ în Nr. 23 din 15 Iunie 1901.

Dar' și afară de aceste studii speciale, „R. E.“ a publicat intru-cât i-a fost posibil toate deciziunile mai nouă, luate de forurile competente în aceste materii, cum și alte notițe despre afaceri de dare și competențe de interes pentru cercurile noastre financiare.

Dacă revenim și astăzi asupra acestei chestiuni, o facem la invitarea ce ni-s'a adresat de către un ziar al nostru.

În sensul §-lui 58 al legii despre timbre și competențe, care dispune cu privire la registrele comerciale, sunt a se timbra:

a) cu 25 cr. (50 fil.) de coală cărțile principale de contabilitate: maestrul, cartea conturilor curente (Saldo conti) și registrul pro diversi, intru-cât acesta ține evidență despre persoane ca și cartea de conturi curente.

b) cu 5 cr. (10 fil.) de coală registrele auxiliare: cassa, prima-nota, jurnalul, indicele pentru maestru și saldo conti, apoi cărțile cari țin evidență specială a ramilor de operațiune precum: cărțile de cambii intrate și eșite, de depozite spre fructificare, de credite cambiale cu acoperire ipotecară, de împrumuturi pe obligațiuni, de lombard etc. și indicele lor.

Nu se timbrează tot felul de scadențe (pentru cambii, împrumuturi ipotecare, pe obligațiuni, lombard), cartea de copiat sau foile volante pe cari se copiază scrisorile de afaceri și cartea de credite cambiale, intru-cât se poartă pe foi volante.

Despre modul calculațiunii acestei competențe a se vedea articolul citat din Nr. 23 anul 1901 al „R. E.“

—n.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiui, 26 Novembre 1903.

Tendința pieței interne de bani este hotărît fermă și discountul privat de $3\frac{7}{16}\%$ este relativ mic, căci diferă numai de tot puțin de rata oficială. În Viena oferta de cambii de bancă de prima bonitate este extraordinar de mare și băncile foarte rezervate.

Cambii de ale morilor sub $3\frac{1}{2}\%$ nu se pot plasa, iar' cambii comerciale de portofoliu se pot escompta numai dela 4% în sus.

În piața externă de bani situația s'a ameliorat, în Londra rata oficială de 4% în anul acesta probabil nu se va schimba; discountul privat s'a redus la $3\frac{3}{4}\%$; în Berlin discountul privat a fost de $3-3\frac{1}{2}\%$, iar' în Paris abundența de numărar este mare și discountul privat redus la vechiul nivel de $2-2\frac{1}{2}\%$.

CRONICA.

Foaia „Activitatea“ din Orăștie, în Nr. 45 din 19 crt., se ocupă cu unele afaceri de imposite și competențe de interes special pentru Băncile noastre, și își încheie articolul cu observarea, că „Revista Economică“ ar face institutelor noastre de credit un serviciu deosebit, dacă s'ar ocupa și cu aceste chestiuni și în deosebi cu hotărârile judecătorei adm-

nistrative. Suntem de acord cu această părere și spre a dovedi prevenirea noastră față cu dorința exprimată de foaia din Orăștie, dăm la alt loc informațiuni mai amănunțite în chestiunea timbrării registrelor, cu care s'a ocupat „Act.“ în articolul amintit. Am dori foarte mult, ca din partea cercurilor interesate să ni-se ceară cât mai des informațiuni și să ni-se comunice dorințele cetitorilor nostri, pe cari vom căuta să le satisfacem cu toată prevenirea. „Activitatea“ însă presintă lucrul astfel, ca și când noi pân'aci nu ne-am fi ocupat cu chestiunile atinse de ea, și aceasta nu o putem lăsa fără observare. Autorul articolului se pare că nu prea cetesce revista noastră, pentru-că în cas contrar ar trebui să scie, că „Revista Economică“ de când există are rubrică specială pentru afacerile de dare și pentru jurisdicțiune, și că s'a ocupat în mod foarte amănunțit cu aceste chestiuni, publicând asupra lor și pân' acum o lungă serie de articole și notițe. Numai atât am voit să constatăm deocamdată. Ocasional vom presenta un tablou complet al publicațiunilor noastre de această natură, ca cetitorii nostri în casuri date să poată afla mai cu înlesnire informațiunile de cari vor avea trebuință.

*

Incungiuarea institutelor de bani din provincie. Congregațiunea comitatului Hunedoarei în ședința sa dela 20 Oct. a. c. a adus o deciziune unică în felul ei. A hotărît anume, că la plasarea banilor orfanali încredințați administrațiunii sale să încungiu pe viitor total institutetele de bani de pe teritoriul comitatului, soliditatea și bonitatea cărora însă nimic nu o dovedesce mai eclatant, decât împregiuarea, că cele 11 institute de bani din acel comitat au adunat până la finea anului 1902 un capital social de K 1.617,452, reserve în sumă de K 1.085,414 și au administrat K 8.145,098 depozite spre fructificare și K 1.850,555 alte capitaluri străine. Comitatul va plasa pe viitor capitalurile orfanale la Asociațiunea centrală de credit reg. din B.-Pesta („Országos központi hitel-szövetkezet“) și aceasta din motiv, că-și ține de datorință a sprijini aceasta însoțire, care a avut la finea anului 1902 pe teritoriul comitatului 17 filiale, cari la oaltă au operat cu un capital propriu de K 411,380 și un credit primit dela centrală în sumă de K 822,760. Dar' dacă are comitatul astfel de considerațiuni față de cele 17 însoțiri, cari în cazul cel mai bun pot acorda celor 6014 membri ai lor abia un credit de K $1\frac{1}{2}$ mil., apoi cu atât mai mult îi incumbă datorința de a sprijini pe cele 11 institute de bani de pe teritoriul comitatului, cari acoardă decilor de mii de locuitori din comitat credite în sumă de 10—15 milioane K. Prin urmare comitatul ar proceda numai în cazul acela echitabil, dacă după exemplul altor comitate, ar distribui banii orfanali disponibili, în mod corăspunător între institutetele de bani din comitat și între asociațiunea centrală de credit.

Exemplul rēu al comitatului Hunedoarei l-a urmat și comitatul Caraș-Severin, care în ultima sa adunare generală asemenea a decis, ca capitalurile orfanale neplasate în împrumuturi ipotecare, să le depună spre fructificare la „Asociațiunea centrală de credit“ din B.-Pesta. Cât de nedreaptă este aceasta procedură, se poate vedea din datele statistice recente ce le publică „Magyar Pénzügy“ și conform cărora în Caraș-Severin au funcționat la finea anului 1902 25 de in-

stitute de bani cu capital social de K 5.372,952 și K 1.887,399 fonduri de rezervă; capitalurile străine administrate de aceste 25 institute de bani se cifrează la K 25.523,022, iar împrumuturile acordate locuitorilor din comitat la K 29.074,390, va să dică sume, ca și cari însoțirilor de credit din comitat. nici-când nu le vor sta la dispozițiune. Asupra acestei chestiuni credem că vom reveni.

*
o

Fabricile Ungariei. Conform statisticei ministerului de comerț, Ungaria la finea anului 1901 avea 2642 fabrici. Dintre aceste 2642 fabrici: 1247 sunt *private*, 744 sunt *tovărășii* (în comandită și anonime), 508 sunt *societăți pe acții*, 21 sunt *însoțiri*, 91 *ale statului* și 31 ale altor proprietari.

2419 fabrici sunt conduse de înșiși proprietarii, 223 sunt date în arândă.

Cele 508 fabrici ale societăților pe acții au împreună un capital de preste K 400.000.000.

În toate fabricile au fost angajați 259.464 funcționari și lucrători, dintre cari 56.259 femei.

Funcționarii tuturor fabricilor au avut plată în 1900 suma de K 32.000.000.

Lucrătorii au câștigat cei mai mulți (74.566) sub 10 cor. la săptămână iar preste 60 cor. la săptămână 520 lucrători.

Ucenici au fost 1555.

Asigurați pentru casuri de boale și nenorociri au fost 221.222.

*

O statistică a lumii. Biuroul de statistică universală cu sediul în Anvers a publicat statistica populațiunii lumii întregi și a datoriiilor publice contractate de diferite state lată câte-va date interesante:

Poporațiunea lumii întregi este evaluată la 1.627.170.640 persoane. Importațiunile în toate statele au o valoare de 60.755.620.454 franci; exportațiunile sunt evaluate la 50.477.344.120 fr. Datoriile publice care s'au urcat în 1793 la 12.160 milioane franci, în 1843 la 40.095 milioane, în 1872 la 112.650 milioane, au atins în 1902 cifra de 172.847.611.705 fr., sumă la care Europa participă cu 137.854.637.430 fr., Asia cu 8.309.342.692 fr., Africa cu 5.476.825.473 fr., America cu 14.682.822.250 fr. și Oceania cu 5.544.923.850 fr.

Rețeaua drumurilor de fer din lume are o lungime de 831.948 kilometri, din care 305.402 în Europa, 51.607 klm. în Asia, 19.651 klm. în Africa, 418.233 klm. în America și 38.065 klm. în Oceania. Marina comercială cuprinde 22.588 vapoare cu o capacitate de 17.621.090 tone și 55.107 vase cu pânză cu o capacitate de 9.276.287 tone. Europa și America posedă cel mai mare număr de vase.

*

Raportorii agricoli pentru industria din țeară. În congresul ultim al raportorilor agricoli din țeară s'a decis, ca respectivii raportori să-și ofere serviciile lor secției industriale și comerciale a Reuniunii economice regnicolare în scopul de a combate unele industrii străine, cari sunt păgubitoare industriilor indigene. Secția industrială și comercială a numitei reuniuni a pregătit operatul în chestiune și l'a transpus ministerului de agricultură, care va avé să-l comunice raportorilor agricoli. Între plantele luate în vedere se numără la locul prim cânepa și inul, a căror cultură va trebui să devină tot mai extinsă pentru dezvoltarea industriei textile indigene și pentru concurența articolelor similare ce se importează.

r.

SOCIETĂȚI FINANCIARE ȘI COMERCIALE.

„Cassa de păstrare“ (reuniune) în Seliște. În numărul său 47 dela 19 crt. revista financiară „Magyar Pénzügy“ din Budapesta se ocupă în o notiță intitulată: O „Cassă de păstrare binefăcătoare“ în mod foarte măgulitor cu institutul acesta. După-ce constată că în general institutele de bani din patrie aduc sacrificii însemnate pe altarul scopurilor filantropice și că numeroase mici instituțiuni își datoresc înființarea și existența institutelor locale de bani, „M. P.“ continuă astfel: „adevărat record a ajuns între institutele de bani binefăcătoare: „Cassa de păstrare din Seliște“, înființată la 1884 cu un mic capital social de K 26.000. Aceasta cassă de păstrare nu numai că desvoaltă în mica comună românească de 3500 locuitori spiritul de economie și satisface trebuințele de credit ale populațiunii, dar' a ajutat chiar comuna de a crea unele instituțiuni de deosebită importanță și utilitate publică, pe cari aceasta din propria ei putere nici-când nu le-ar pute realiza“. După aceasta „M. P.“ arată cum Cassa de păstrare din Seliște a înființat un „fond cultural“ pe care îl dotează an de an și din care primesc împrumuturi fără interese instituțiunile culturale și de binefacere din localitate; că a pus basa unui fond pentru înființarea unui spital public, fond care se urcă deja la K 16.195.— și că a votat până acum pentru scopurile grădinei de altoi suma de K 7773.— tot lucruri demne de a fi relevate cu laudă.

*

„Ciacovana“ institut de credit și de economii, societate pe acțiuni în Ciacova și-a ținut adunarea generală constituantă la 15 crt.

Capitalul social s'a fixat cu K 100.000.— împărțit în 1000 acțiuni à K 100.—.

Diracțiunea s'a compus cum urmează: *George Breban, Tima Albu*, mari proprietari în Ghilad; *Dr. I. Coste, Dr. E. Nicola, Nica Diminescu, Const. Diminescu* în Ciacova; *Ioan Gruiescu* în Cebza; *D. Ilcău* în Petroman și institutul „Timișana“ din Timișoara.

În comitetul de supraveghiere au fost aleși: *Petru Corcan* în Iam; *V. Pop* în Jebel; *Ioan Gruiescu* în Ciacova; *C. Marcu* în Tegor și institutul „Timișana“. President al institutului a fost ales dl *Ioan Pinciu*, protopop în Ciacova. Noul institut își va începe activitatea la 1 Ianuarie 1904.

Nu scim dacă este exactă informațiunea noastră referitoare la alegerea institutului „Timișana“ atât în direcțiune, cât și în comitetul de supraveghiere; după părerea noastră însă aceste două mandate se exclud unul pe altul, căci altcum „Timișana“ ar ajunge să se controleze pe sine însași.

*

„Creditul“ institut de credit și de economii soc. pe acțiuni, este firma unui nou institut de bani românesc întemeiat în Zernești (cottul Făgărașului) cu capital social de K 80.000.— împărțit în 800 acțiuni à K 100.—.

Diracțiunea se compune din d-nii: *Nicolae Găroiu, Dr. Iancu Meșianu, Ioan Dan, Moise Micu, Ioan I. Comșu, Nicolae Pană, Dr. Eugen Meșianu* și *Nicolae Guguian*.

Din registrul firmelor. „Sătămăreana“ în Seini. Șters: *Gavriil Barbul, Antoniu Gitta* și *Alexiu Papp*.

COMERCIU.

Insoțirile de magazinagiu. Numărul insoțirilor de magazinagiu sub patronagiul Insoțirii de credit regnicolare centrale se sporesce neîntrerupt. În 1900 s'au înființat 3 astfel de insoțiri, în 1901 5, în 1902 3 și în 1903 11. Astfel de present sunt înființate sub patronagiul Insoțirii de credit regnicolare centrale 22 insoțiri de magazinagiu. s.

BIBLIOGRAFIE.

„Gazdasági Tudósító“ este titlul unei noue reviste, editată cu începere din săptămâna trecută în Budapesta, în formă de manuscris, sub redacțiunea dlui A. Kormos. „G. T.“ apare odată pe săptămână, eventual chiar și mai de multe ori, și are scopul de a informa presa din țeară asupra tuturor evenimentelor economice mai însemnate din patrie. „G. T.“ se trimite gratuit tuturor acelor țiare din țeară, cari voiesc să intre în relațiune de schimb cu redacțiunea noului țiar informativ.

Redacțiunea și administrațiunea lui „Gazdasági Tudósító“ se află în Budapesta, VII Almásyter 2.

*

„Amicul Poporului“, calendar ilustrat pe 1904 anul XLIV, întocmit de I. Popovici. Acest calendar e un adevărat almanach, cuprindând un frumos mănunchiu de piese originale în prosă și poezie de Ciru Oeconomu, N. Rădulescu-Niger, Maria Cioban, H. G. Lecca, Nic. Otavă, Dr. Beu ș. a. precum și Imnul unirii, armonisat pentru cor de bărbați de T. Popovici; apoi Biografiile și portretele episcopilor Dr. Radu, I. Papp și Dr. Hossu, a lui Dr. Barcianu și Dr. Ioan Rațiu, precum și o cronică bogat ilustrată. Calendarul mai cuprinde și un Șematism statistic al Românilor din Ungaria și Transilvania, iar partea calendaristică e presărată cu maxime, sentențe și aforisme scoase din înțelepciunea vieții.

Acest calendar ocupă loc de frunte între produsele literare de acest fel și în seceta literară de acum e la tot casul un merit de a pute aduna un număr atât de frumos de piese literare originale și de valoare într'un calendar. „Amicul Poporului“ poate împodobi masa ori-cărei familii românesce. Il recomandăm cu căldură. Prețul 60 fil., cu trimiterea francată 80 fil.

*

„Posnașul“, calendar umoristic ilustrat, redactat de Simplex. Anul 9; cuprinde în partea hazlie ne-nu-mărate glume ilustrate și povestiri de tot hazul, pe cari cetindu le uită omul de toate necazurile și — vrând-nevrând — trebuie să ridă cu poftă. Prețul 50 fil., cu trimiterea francată 70 fil.

*

„Calendarul Săteanului“, anul 13, e merit pentru popor; conține prosă și poezii din „Amicul Poporului“, cu portretele și biografiile episcopilor Dr. Radu, I. Papp și Dr. Hossu, a lui Dr. I. Rațiu. E cel mai ieftin calendar românesc, costă 25 fileri, cu trimiterea francată 30 fileri.

*

Calendar (КАЛЕНДАРЮ) cu litere cirile anul 112, e cel mai vechiu calendar românesc merit a servi acelor, cari preferă a ceti cu litere cirile. Prețul 40 fil., cu trimiterea francată 45 fileri.

ÎNVĂȚĂMÎNTUL ECONOMIC.

Școalele agricole. Drept continuare la cele scrise sub acest titlu în Nr. precedent al „Rev. Econ.“ dăm tot după „Erd. Gazda“ opiniunea unui corespondent asupra modului cum s'ar pute îndrepta instituțiunea școalelor agricole inferioare.

După-ce arată, că și aceste școale pregătesc școlarii pentru a deveni „domni“, ȳice: „să încercăm a face crescerea și instrucțiunea fără școală, fără profesori și fără diplome. Instructorul să fie practica proprie și exemplul bun, iar rezultatul învățături: un simplu atestat de serviciu... care are să fie mult mai de preț de cât un atestat școlar...“

„Avem în lungul și latul țării economii de model! Avem și de acelea, pe cari opiniunea impregiurării le consideră de atari... Aceste economii pot fi de mare folos.“

„Copiii doritori de învățatură ai micilor agricultori vor fi împărțiți în două clase. Într'o clasă vor fi aceia, cari au să devină agricultori pe moșia proprie, iar în alta aceia cari vor trebui să devină servitori.“

Să se noteze apoi din când în când proprietățile mari și mici, în cari s'ar pute câștiga cunoștințe practice, cari adevă stau sub o conducere recunoscută de bună, și în fie-care să se trimită câte un număr oarecare de tineri doritori de învățatură, ca lucrători pe câte un an.

Conducătorul proprietății să fie obligat, ca pe acești muncitori să-i aplice în mod corespunzător la toate lucrările ce se perondează în decursul anului.

Acestor tineri să se dea — în loc de stipendii — câte 240 coroane pentru vestminte și alte cheltuieli. Măncare și locuință le poate da proprietarul, și le va da — credem — bucuros fiesce-care pentru munca ce tinerii s'evirșesc.

La finea anului fie-care tiner capătă un atestat de serviciu, așa cum il merită.

Cei-ce se pregătesc ca servitori, în anul prim vor fi aplicați la o proprietate mijlocie, în anul al doilea la o proprietate mare, ca astfel să fie pregătiți în ambe direcțiunile.

Din contră cei-ce — ca mici proprietari — au să devină agricultori pe sama lor, ambii ani vor avé să rămână pe câte o fermă model, natural că, pe cât posibil, în locuri cu direcție și impregiurări diferite.

Cunoștințele teoretice necesare și-le pot însuși prin cetire din câte-va cărțile bune, ce ar trebui să li-se doneze...“

Cu chipul acesta în locul unui absolvent cu pretenții de domnie s'ar pute crea 5 sau 10 cetățeni folositori. Și acesta mai că nu ar fi un schimb rău.

Controlul acestui mod de educațiune și instrucțiune s'ar pute face ușor cu ajutorul unui sau a doi oameni de specialitate.

Asupra celor ȳise aici trebuie să cugete cei competenți, — dar' făcând aceasta — să se elibereze de șablonuri și să aibă înaintea ochilor viața adevărată cu adevărurile și pretențiile ei. s.

